

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1066237/1

ב"ה

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אלמליח, הרב מיכאל עמוס, הרב מימון נהרי

המערערות: פלוניות 1-4

(ע"י ב"כ עו"ד פרופ' אביעד הכהן, עו"ד שרה וינברג ועו"ד אלעד קפלן)

נגד
המשיב:

מנהל אגף בירורי יהדות – הנהלת בתי הדין הרבניים

הנדון: אישור נישואין

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק הדין של בית הדין הרבני האזורי באריאל בתיק 1033117/1 מיום ד' בטבת תשע"ו (16.12.2015) שבו קבע כי לבית הדין מוקנית הסמכות לדון בעניין יהדותם של המערערות 2-4, שהן בנות המערערת 1, שפתחה את התיק לבירור יהדותה אגב בקשה לאישור נישואין. עוד קבע בית הדין כי מאחר שאין למערערת 1 חזקת יהדות, אין מנוס מן הקביעה כי בנותיה, המערערות, 2-4, אינן יכולות להינשא כדת משה וישראל ויש לרושמן במרשם החיתון.

הערעור הוא על צירופן של המערערות 2-4 כצדדים לתיק בירור יהדות אמן חרף התנגדותן.

באופן עקרוני נימוקי פסק הדין מושא הערעור מקובלים עלינו, אולם בשל הנחיות חדשות שניתנו לאחרונה איננו רואים צורך להיכנס לפני ולפנים של הטיעונים המשפטיים מטעם ב"כ המערערים.

ביום ח' בכסלו התשע"ז (08/12/2016) חתמו הרבנים הראשיים לישראל על הנחיות בירור יהדות (תיקון), התשע"ז-2016, שנקבעו על ידי ח'כר דייני בית הדין הרבני הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל. על פי הנחיות אלו התווספה הנחיה 12א להנחיות בירור יהדות התשע"ע-2010, וזו לשונה:

12א. טעוני בירור יהדות

- (א) עלה אגב דיון בבית הדין חשש לעניין יהדות קרוב משפחה של צד לדיון (להלן – צד שלישי) יודיע בית הדין לצד השלישי כי אגב הדיון שהתקיים לפניו עלה צורך אפשרי בבירור יהדותו לעניין נישואין על פי דין תורה, וכי הוא רשאי להצטרף כצד לדיון ולהשמיע את טענותיו או לבקש לברר את העניין בנפרד.
- (ב) הודיע הצד השלישי על הסכמתו לדיון בעניינו, הוא יצורף כבעל דין נוסף ויוזמן לדיון בית הדין; הסכמה של קטין יכול שתניתן באמצעות הוריו.
- (ג) לא הודיע הצד השלישי על הסכמתו לדיון בעניינו, יורה בית הדין על רישומו ברשימת טעוני בירור יהדות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(ד) מי שרשום ברשימת טעוני בירור יהדות רשאי בכל עת להגיש לבית הדין בקשה לבירור יהדותו.

הנחיות "טעוני בירור יהדות" אלו הן פרי הידברות בין הנהלת בתי הדין הרבניים ובין משרד המשפטים.

אכן, בדברי ההסבר להנחיה צוין כי על פי חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953, ענייני נישואין וגירושין מצויים בסמכות השיפוט הייחודית של בתי הדין הרבניים, ונישואין של יהודים בישראל ייערכו על פי דין תורה.

אגב דיונים בבתי הדין בעניינים שבסמכותו עולות מדי פעם שאלות לעניין כשרות הנישואין של בני משפחה לבעלי דין. טלו למשל מקרה שבית-הדין מברר, אגב הליך נישואין, את יהדותה של אישה המבקשת להינשא. בית-הדין קובע שהאישה (הרשומה במרשם האוכלוסין כיהודייה) אינה יהודייה מאחר שהמסמכים שהציגה אינם מסמכי אמת. במצב זה, כאשר, למשל, לאישה ילדים מנישואין קודמים (קטינים או בגירים) – לקביעת בית-הדין עלולה להיות השלכה מיידית על הילדים. זאת, הגם שהילדים אינם בפני בית-הדין.

הכול מסכימים כי מצב בו בית הדין יידרש לעצום את עיניו כאשר עולה בפניו חשש לגבי יהדותו של אדם איננו רצוי, ועל פי דין תורה – ודין זה לעניין נישואין מעוגן בחוק שיפוט בתי דין רבניים – מוטלת חובה על בית הדין לפעול באופן אקטיבי למנוע נישואין אסורים. כמו כן עצימת עיניים כזו עשויה לפגוע בסופו של דבר באותו אדם שלגביו נדרש הבירור, אם רק כעבור שנים יגלה כי בעבר עלה לגביו חשש קונקרטי שבירורו לא מוצה עד תום (וברבות השנים ייתכן שיאבד את האפשרות להוכיח את יהדותו, בשל קשיים ראייתיים שיווצרו נוכח חלוף הזמן והתקפות הזיכרון, או לחלופין יימנע ממנו לעבור תהליך של גיור בגיל צעיר).

כאשר עולה חשש לגבי יהדותו של אדם שאיננו צד להליך המתקיים בבית הדין, מן הראוי ליידע אותו על אודות החשש בעניינו ועל הצורך האפשרי בבירור יהדותו. אם האדם מסכים ומעוניין בבירור באופן מידי, אזי יתאפשר לבצע את הבירור בבית-הדין במסגרת ההליך התלוי ועומד או בהליך נפרד. הסכמתו (או אי הסכמתו) של קטין יכולה להינתן, כמקובל, באמצעות הוריו (כשנראה שאין בין ההורים לקטין ניגוד עניינים).

במקרה שהאדם מסרב לבירור מידי ראוי לקבוע שעניינו של האדם "טעון בירור". פרקטיקת רישום שעניינו של אדם, שאינו צד ישיר להליך, "טעון בירור" (במובחן מ"פסול חיתון") התאשרה על-ידי בית-המשפט העליון בפסיקה שעסקה בהקשר של "אסורה לבעלה ולבועלה" (בג"ץ 5676/12 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי ירושלים (12.4.2015)). נקבע שם כי "בועל", שאינו צד להליך בבית-הדין, לא יירשם כ"פסול חיתון" אלא כמי שעניינו "טעון בירור", כלומר מי שעניינו לא הוכרע, ועניינו יתברר רק בעתיד, אם וכאשר הוא יבקש בעתיד לעמוד בפני בית הדין בהליך של נישואין או גירושין. עם זאת בעניין "איסור לבעל ולבועל" – אין הצד השלישי מקבל הודעה מפורשת על מעורבותו בשלב הראשוני ששמו עלה בבית הדין, ולכן אין מכניסים אותו כרשומה נפרדת ברשימת טעוני הבירור, אלא הוא מוזכר ברשומה על שם הצד שהיה בעל דין בבית הדין. לעומת זאת לפי ההנחיות דלעיל במקרה של טעון בירור יהדות יקבל הצד השלישי הזמנה להשמיע את טענותיו וראיותיו, ולכן אפשר לרשום רשומה על שמו ברשימת טעוני הבירור, וכך הצורך בבירור יהדותו יעלה בבוא העת אם ירצה להינשא.

"טעוני בירור" ו"פסולי חיתון" הם שני סיווגים נפרדים; הן מבחינה סטיגמטית והן מבחינה מעשית. כאשר מדובר באדם שעניינו נמנה בין "טעוני הבירור", אין כל החלטה שיפוטית מכרעת לגביו, אלא בבוא היום יש לברר את מעמדו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור אין צורך להכריע במעמדן של המערערות 2–4. בשל סירובן להצטרף להליך די ברישומן ברשימת טעוני בירור יהדות. כאמור בהנחיות, הן יהיו רשאיות לבקש מבית הדין בכל עת לברר את יהדותן.

פסק הדין יועבר למנהל בתי הדין הרבניים כדי לתקן את הרישום במרשם החיתון.

בנתון לאמור הערעור מתייטר והוא נמחק.

מותר לפרסם את פסק הדין לאחר השמטת פרטי הזיהוי של בעלי הדין.

ניתן ביום י"ד בכסלו התשע"ז (14/12/2016).

הרב מימון נהרי

הרב מיכאל עמוס

הרב יצחק אלמליח